

פרוטוקול מס. 30

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה
ביום ג', כ"ד בטבת תשי"ב 22.1.52
בשעה 9.00

נוכחים:

י. גורי - יו"ר
ש. דיין
ק. לוז
ט. קלפר
א. גניחובסקי
י. רוקח.
ח. אריאב
י. סרלין
א. ציזלינג
א. הרצפלד
י. פרדר
ט. סנה
ד. שרי
י. סוזיב

חסרים:

י. בדר
י. אפרתי

מוזמנים:

השר פ. נפתלי
מר מנדלסון - מנהל מחלקת המכס והבלו
מר גפני - מחלקת המכס והבלו
מר ספינק - משרד האוצר
מר בזק - מזכיר הוועדה

סדר היום:

1. סיום הדיון על ההסכם עם חברת האשלג.
2. הצעות לסדר היום.
3. סיום דיוני ועדת המשנה למס-מותרות.

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

1. סיום הדיון על ההסכם עם חברת האשלג.

היו"ר י. גורי:

לאחר ששמענו אתמול את ההשגות של
ד"ר בדר וד"ר סנה, נשמע את יתר ההערות
של החברים, לפני שנשמע את תשובת השר נפתלי.

ש. דיין:

אני רואה בהסכם זה הצלחה גדולה,
אם אפשר לומר - בשטח בינלאומי. זהו
הישג פוליטי רב, ולא פיללתי שבזמן כה קצר באופן יחסי נגיע להסכם שיאפשר
להפעיל את חברת האשלג, ולהפיק תועלת ממשיית ממנה.

נוסף לכך, אני רואה הישג גדול גם בשטח הרכוש, ובהשקעה של 390 אלף דולר בהית המדינה שליטה על המפעל ומחזיקה בידה 5 אחוז ממנו.

אני חושב, לכן, ששוב שדבר זה יובא לכנסת ולעם. בישוב ישנה טרדירות בלי סוף, ואם ישנו אור של פעולה אחת - יש לספר זאת. החשש הוא שימצא מישהו שישתמש בענין זה בצורה שזה יזיק לעבדנינו הפוליטיים. אבל בין-כה אין לנו שליטה על אנשים בלתי-אחראיים מאופוזיציה זו או אחרת המוכנים לצגה את המדינה, ובלבד לוטר את דבריהם. אין לנו כל בטחון שמחר לא יופיע השבב בעתוונות. רצוי, איפוא, שבגיד אנחנו את הדברים באופן המוסמך ביותר.

אני מציע, לכן, שוועדת הכספים תאשר בסיפוק והערכה את ההסכם, ותבקש מאת הממשלה להביא את הענין לכנסת בזמן המתאים.

י. פררד:

ד"ר סנה וד"ר בדר טענו אתמול שההסכם אינו רצוי, מפני שאנו יכולים לבצע את הדבר בעצמנו. אני מבקש את השר נפתלי להביע אם היתה איתו שהיא אפשרות להסדיר את הענין בלי ההסכם עם הקבוצות האלו.

י. רוקח:

שמענו עוד בדיונים על ענין זה בכנסת הראשונה, כי אחד העכובים להפעלת המפעל בסדום היה ענין המים המתוקים הדרושים לעבודה והבאים ממעין שבשטח עבר-הירדן. אני רוצה לשאול את השר נפתלי, מה גורל ההצעה להעביר את האשלג הגלמי על-ידי משאבות לאזור הים-התיכון כדי לצבד אותו שם.

השר פ. נפתלי:

מכיון שאין אנו יודעים כיצד ומתי נוכל לקבל מים מעבר-הירדן, מבוטאות התכניות החדשות של המוסמים, וגם של המוסמים האמריקאיים, על איבוד האשלג בעזרת המים המלחים. קרוב לוודאי שזה יעלה יותר כיוקר. ברור שהיה טוב יותר לו היינו יכולים לקבל את המים המתוקים, אבל דבר זה תלוי ביחסים עם עבר-הירדן. לא רצינו לבטל את הזכיון הקיים כדי להשאיר את האפשרות להגיע להסכם עם עבר-הירדן בשעה נוחה יותר. ההצעה להעביר את חומר הגלם לים-התיכון אינה באה בחשבון מכיון שההשקעות הן גדולות מדי.

ד"ר בדר וד"ר סנה הדגישו שהם עושים את הביקורת על ההסכם רק מנקודת מבט עסקית, ולא פוליטית. אם כך הדבר, מצאתי בדבריהם טעירה שאיני מבין אותה: הם הדגישו מצד אחד, שהממשלה נתנה ביד רחבה מתנות לבעלי-המניות של החברה הקיימת, ומצד שני הם אמרו שהסכנה הגדולה ביותר להסכם היא, שבעלי-המניות לא יקבלו אותו. ובכן, אם ההסכם הוא כל-כך טוב בשביל בעלי-המניות - איפה היא הסכנה שהם לא יקבלו אותו? ואם הם חוששים שלא יקבלו אותו - מדוע הוא צריך להיות פחות טוב?

ולעצם הענין: לפי גישתי, הסכם בענינים עסקיים צריך להיות כזה, ששני הצדדים רואים בו תועלת. אני חושב שהצעת הסכם זה היא הצעה טובה בשביל בעלי-המניות, וטוב שישובו בהסכם כוח מושך לגביהם. ככל הסכם בענינים עסקיים, גם הסכם זה מהווה פשרה, ואיני יכול לומר שהם מקבלים יותר מדי או פחות מדי, מפני שכל הכונה היתה לותר על כל הפרוצדורה המסובכת של הערכת הרכוש.

מה החשיבות בהסכם מנקודת מבט הממשלה? - אנו עמדנו על כך שהממשלה, בתוספת בעלי-המניות הישראלים, יהיו השליטים על החברה בעתיד. המשא-ומתן על נקודה זו לא היה כל-כך קל. כן השגנו, שתשלום התחייבויות הממשלה יהיה בצורה הנקראת באנגלית *Notes* שהתחלת תשלומם מתחיל כעבור 6 או 7 שנים. רצינו שבעלי-המניות של החברה הקיימת ישארו שותפים גם בריזיקו של המפעל. אני מסכים ב-100% לדברי חברי הכנסת בדר וסנה, שתקופת הריזיקו של מפעל זה עוד לא נגמרה. אנו מקווים שנוכל להתחיל את העבודה במפעל ב-1953, אבל האם יכול מישהו לדעת מה

יהיה מצב הבטחון בשטח זה בתקופה הבאה? במצב זה, היתה הקונספציה שלנו שאין אנו רוצים לשלם עכשיו בעד הרכוש שאנו מקבלים, ורוצים שבעלי-המניות של המפעל הקיים יהיו שותפים גם בריזיקו ולא-רק ברווחים. הגישה שלטו היתה לא להאזין קמצנים מדי בשטח אחוז הרווחים שהם יקבלו בעתיד, ולעמוד, לעומת-זה, בתוקף על היותם שותפים בכל הריזיקו.

אישור ההסכם תלוי בהחלטת האוצר הבריטי והאספה הכללית של בעלי-המניות. כאן אנו צריכים לסמוך, פחות-או-יותר, על אותם אנשי החברה היודעים את המצב וחושבים שיוכלו לקבל הסכמה זו, וביחוד מאחר שהחלק הגדול של מניות הבכורה מרוכז בחברות בטוח אנגליות, שקרוב לודאי שיתנו את הסכמתם, כי אנו מציעים להם אגרות-חוב במקום המניות שלהם. באי-כוח החברה לא היו חותמים על הדבר לולי היו מאמינים שיקבלו את הסכמת האוצר הבריטי ובעלי-המניות.

אנו מקווים שכל העניין ילך חלק. אבל היתרון העיקרי מנקודת-המבט שלנו הוא, שגם אם העניינים לא יתקדמו - אנו יכולים בינתיים להתחיל בהכנה לעבודה, ובמקרה וההסכם לא יתקבל אחר-כך - יהיה הכסף שנשקיע במקופת-המעבר, רכוש הממשלה.

חברי הכנסת בדר וסנה אמרו שהיינו צריכים לבטל את החלק הישראלי של הזכיון, וליצור זכיון חדש. לפי דעות אנשי המשפט, היה הדבר גרם למשפטים בינלאומיים כסובכים, והיינו יוצרים אפיקה מאוד לא רצויה לנו בשטח השוק הבינלאומי למימון מפעלים בישראל.

בגלל כל הביטויים האלה הסקנו, שהסכם הדדי הוא הרבה יותר טוב מאשר פעולה ביד חזקה. אנו מטיגים, אצל על-ידי כך, גם אפשרות להשתמש בחומר התכנית והמחקרים של החברות האמריקאיות לשיפור העבודה. לדעתנו, יש ערך לעבודה משותפת עם אלה שהיו פעם הבעלים של החברה, וזהו גורם להחשת העבודה, וזה ימנע אפיקה של חילוקי-דעות וסיכסוכים ללא סוף.

הישג נוסף הוא, שהממשלה לא תצטרך לשאת בתשלומים לחוץ-לארץ לפני שתהיינה הכנסות מיצור האשלג. זה נעשה על-ידי החלפת מניות-הבכורה באגרות-חוב.

איני יכול לענות על השאלה, אם מנקודת-מבט הרכוש, מדוייק הוא לתת מניה אחת עבור שתיים. אבל שני הצדדים היו בדעה לא לבקוט בפרוצדורה הארוכה והמסובכת של הערכת הרכוש שהיתה צריכה להיעשות, לפי ההצעה הקודמת, על-ידי איש שיתמנה על-ידי נשיא בית-הדין העליון. לא רצינו להפסיד זמן, ושאפנו להגיע כבר להסכם. אנו חושבים שהדרך שאנו מציעים מבטיחה הפעלת המפעל במהירות מקסימלית.

היו"ר י. גורני: אני מציע לוועדה את הסכום הבא:

1. ועדת הכספים רושמת לפנייה את הודעת שר האוצר על תוכן ההסכם עם חברת האשלג, וכן את ההודעה שהממשלה תמסור מפעם לפעם לוועדה הכספים ידיעות נוספות על שלבי הביצוע הבאים של ההסכם.
2. הוועדה מביעה את דעתה, כי רצוי שתמסר בהקדם הודעה לכנסת על תוכן ההסכם, במועד שיראה מתאים לפי שיקול דעתה של הממשלה ומתוך מגע עם ועדת הכספים.

בשם סיעת מפ"ם בוועדה אני יכול
למסור הודעה זו:

ש. דיין:

(א) - נציגי סיעת מפ"ם בוועדת הכספים
אינם יכולים להצטרף לסיכום של היושב-ראש כי הוועדה רושמת לפנייה
את ההסכם בין הממשלה לבין חברת האשלג. את נימוקי התנגדותה השמענו
ביו"כ.

(ב) - אנו רואים זאת כחובת הממשלה,
לפי גררי טמכות ועלת הכספים, להבא לפני הוועדה כל שינוי שיחול,
או שיצטרף לחול בענין ים-המלח, כבכל ענין אחר הקשור בזכויות.

(ג) - ענין מפעלי ים-המלח, בדין
שיבוא למליאת הכנסת לא-רק ביוזמת הממשלה, אלא גם לפי החלטת ועדת
הכספים.

מדוע לא הוכללה הצעת להביע הערכה?

ש. דיין:

אני חושב שוועדת הכספים צריכה
להביע הערכות. מספיק שהיא רושמת

היו"ר י. גורלי:

לפניה וזה מטצה את הכל.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום של היו"ר נתן קבלה

2. הצעות לסדר היום.

א. ס. גניחובסקי:
התבשרנו על העלאת דמי הדואר במדינה.
לדעתי, כשם שמר סנדלסון מביא לפנינו
הצעה לשינוי מס המותרות, או כשם שאנו דנים בהעלאת מחירי החשמל -
היא צורך להביא לפנינו גם ענין העלאת דמי הדואר לפני פרסומו. אני
רואה בזה תקדים מסוכן. יתכן שבפרינציפ יש צורך להעלות זאת, אבל
יש לדון על-כך ולהנהיג את הדבר מה-1 לאפריל.

אצבעתי השניה לסדר היום היא הרבה
יותר חשובה. אנו מדברים על דברים רבים וחשובים, אבל אי-אפשר שהוועדה
תתעלם מהעובדה שיש עתה בהלה גדולה בכל החוגים בארץ. ועדת הכספים
היא נבחרת הצבור, ואינה יכולה לעבור בשתיקה על דבר זה. חוסר הסברה
מצד האוצר מתבקם גם הפעם המדינה. איננו יכולים לעבור הפעם לסדר-
היום על ענין זה, ואם יש צורך בכך - נשב ונדון יום ולילה.

י. רוקח:
שמענו את סקירתו של מר הרוביץ,
ועד כמה שהבינותי, היתה כונה שהוועדה
תקיים דיון על בסיס הסקירה. ללא דיסון והסקת מסקנות, אנו נהפך לסלון
לויכוחים. אני מבקש שדבר זה יועמד על סדר היום ולא ישכח.

ביחס להצעת גניחובסקי על העלאת
דמי הדואר, אני מציע לבקש מאת מנהל הדואר לא לבצע את ההעלאה עד
שיקבל את חוות דעתנו בענין זה תוך שבועיים. אם תוך תקופה זו הוא
לא יקבל חוות דעת - הוא יוכל לפעול כרצונו. צא

ביחס להצעתו השניה של מר גניחובסקי
- זוהי באמת השאלה בה הידיעה. יתכן שאני יותר שקט מגניחובסקי, אבל
אני יותר מודאג ממנו. אני מציע להקדיש אחר-כך שעה לשמוע ביאורים
בענין זה.

היו"ר י. גורלי:

במשך 5 ימיבות שמענו את הסקירה על מאזן התשלומים ותקורות לשאלות. היתה שהות לחברים להגיש הצעות לסיכום בענין זה, אך איש לא פנה אלי בענין זה.

ביחס לענין הדואר, לפי תקנון הוועדה - איני יודע אם ועדה יכולה לעכב פעולה של הממשלה. אנו יכולים רק להודיע לממשלה שבוועדה התעוררה שאלה בענין תעריפי הדואר, ואנו מציעים לעכב את ההעלאת כדי לאפשר לנו לדון בענין.

לא נוכל לקיים היום דיון בענין אאאאא הבהלה, מכיון ששר האוצר לא יהיה היום בכנסת מפאת מחלתו. אעביר, בכל-אופן, לידיעתו שהוועדה מעונינת לשמוע הודעה בענין זה.

השר נפתלי:

אני יכול לומר שהעלאת דמי הדואר היא תוצאה ישירה מהעיקרון שקבענו בתקציב השירותים האלה. זהו טעם סגור, ושר התחבורה שמתדל להתאים את ההכנסות להוצאות.

ביחס לשאלה השניה - איני חושב שהבהלה שתקפה את הקהל צריכה לסצוא את ביטולה גם בוועדת הכספים. אני יכול רק למסור שלא היה כל דיון בממשלה על ענינים אלה של החלפת הכסף וכדומה.
(השר נפתלי יוצא)

היו"ר י. גורלי:

אני מסכם את שתי ההצעות לסדר היום: אמסור לשר האוצר שוועדת הכספים רוצה לשמוע הודעה ולקיים דיון בענין הבהלה והשמועות בקהל, ואמסור לשר התחבורה שהוועדה מבקשת לשמוע את חוות דעתה לפני ביצוע העלאת תעריפי הדואר.

3. סכום דיתי ועדת המשנה למס סותרות.

היו"ר י. גורלי:

הסלנו נשמנו על ועדת משנה בראשות א. ציזלינג לבחון את עניני מס סותרות. הוועדה הפטיקה את עבודתה לפי ההחלטה של הוועדה, ואבקש את חבר הכנסת ציזלינג למסור לנו דין-וחשבון על פעולות הוועדה, אחר-כך נשמע את דבריו של מר סבולטון, ונתחיל בדיון.

א. ציזלינג:

אציין תחילה את הבעיות העיקריות שהעסיקו את ועדת המשנה למס סותרות. השאלה הראשונה היתה, אם להמשיך בשיטת מס-סותרות הנויה על שבלה אחת המסורה בידי הממשלה, או שהיה מקסימום של 75% במקום 35%, או לחלק את המצרכים לסוגים שונים. הגיעו בוועדה לידי סיכום שיש לחלק את המצרכים לקבוצות שונות כיהט למקסימום המס הטוטל עליהם. גם בענין זה היו גישות שונות: א) - בענין מספר הסוגים, היתה הצעה לחלק את המצרכים ל-3 קבוצות: לגבי הסוג הראשון יוטל מס קביות מדרג שיגיע למקסימום של 7%, מזה יהיו משוחררים מצרכי מזון ומצרכי לכל. סוג שני יכיל מצרכים משוכרים, ויוטל עליהם מס בגובה של 35-7%. הסוג השלישי יכלול סותרות מסך ודרגת המס תהיה בין 100% - 35%.

ב) ההצעה לחלק את הסוגים לשניים.
 המקסימום של הסוג הראשון - 10%, וביחס לסוג השני היו 3 הצעות:
 מקסימום של 75%, מקסימום של 100%, וההצעה לא לנקוט כלל במקסימום
 כדי שאפשר יהיה לקבוע באורך אדמיניסטרטיבי את המקסימום.

בעלי ההצעה הראשונה, טכנוניס
 לכן שדבר החלוקה לסוגים לא יהיה בטמכותו של האוצר בלבד, אלא יעשה
 באישור ועדת הכספים. את הדירוג בכל סוג וסוג - משאירים בידי האוצר.
 בתחום המקסימום של הסוג.

בעיה שניה היתה, על איזה סוג
 של תוצרת יחול המס. מצד הממשלה באה הצעה שהמס יחול גם על מוצרים של
 בתי מלאכה אולם על סוגים מסויימים של דברים משומשים. בענין זה היו
 שתי דעות מנוגדות: יש מי שטבר שעל דברים המוצרים בבתי מלאכה אין להטיל
 כל מס, והדעה השניה תמכה בהצעת הממשלה, שמוצק להטיל מס-טותרות
 על מצרכי מותרות הנעשים בבתי מלאכה. הוא הדין לגבי מצרכים משומשים.
 במידה שהכוונה היא למצרכים העוברים מיד ליד בעלי אופי מסויים כגון
 מכונית, שטיח וכו'. למעשה, נוהג האוצר כיום לגבות מס מבתי מלאכה
 כדוגמת חייטים להליפות, וכן נגבה מס על מגירת דברים משומשים כדוגמת
 מכוניות. הכוונה היא לתת לענין זה את מיסוסו החוקי. לגבי שני
 דברים אלה היו דעות מחייבות ושוללות. ד"ר בדר, למשל, הציע לבטול
 שיוטל מס מותרות על מוצרי בתי מלאכה שסחזרם עולה על סכום מסויים.

כן התעוררה בוועדה הצעה לגבי
 סוג מיוחד של מותרות - בנימים ודירות העצלות על מקסימום מסויים
 לכל נפש.

נקודה נוספת היתה שאלת השחרורים.
 היה מי שהציע בוועדה שלא יהיו לגמרי שחרורים מס מותרות. ההנחה
 היתה שאלה הזכאים לשחרור - כדוגמת מוסדות עירוניים - יקבלו
 מהממשלה טובסידיות גדולות יותר. אם-כך לא הגיעו להצבעה, סבר רוב
 הוועדה שצריכים להיות שחרורים. נכנסנו לדיון בסוגי השחרורים, והיו
 כאן הצעות שונות. קיבלנו מהממשלה הנוחות לבסיס הצעה לשחרורים.

שאלה אחת בענין זה נגעה לסוג
 שהוא בבחינת מוסדות ממשלה. התעוררה, למשל, שאלת אפאטרופטים, שהם
 אמנם מוסדות ממשלתיים, אבל בהסכמת נציג הממשלה התקבלה ההנחה
 שמכיון שהם מייצגים אינטרסים של אנשים פרטיים - הם לא יכללו
 במסגרת מוסדות ממשלה לצרכי שחרור מס מותרות. כן נתבקשה הממשלה
 לדייק בכל מקור בין מפעלים ממשלתיים ובין מפעלים המתנהלים על-ידי
 הממשלה ואין לשחררם מס.

מוסכם שעדיות, מועצות מקומיות
 ואזוריות-משוהדות מס מותרות. אבל התעוררה בעיה גופים הממלאים
 את אותה פונקציה של מועצה או עירייה, וזה בעקר בתחומי המועצות
 האזוריות. עיריית תל-אביב, למשל, מקבלת שחרור מס-מותרות בקנותה
 נודות לצרכי מאורת הרחובות. אבל פונקציה זו של מאורת בעשית ב-
 מועצות האזוריות על ידי המשקים עצמם. לכן באה בוועדה הצעה
 לשחרר ממלאי פונקציות של המועצות האזוריות, כן התעוררה בוועדה
 שאלה של שחרור מוסדות צבור שונים. היתה הטמכה להרחיב את השחרור
 על מוסדות כפוזיאונים וכדומה, אם כי אינם מוסדות עירוניים.

כן התעוררה שאלה הדורשת עוד
 בידור - שאלת השחרורים בשק"ם של הצבא ושל המשטרה. אם מדהיבים
 את הסובח של מס קניות, התעוררה בעיה אם להכליל גם את הקניות ב-
 שק"ם בזה.

כן הוצגה השאלה של שחרור
 מותרות עולים חדשים מס מותרות. לפי ההצעה הקיימת, משוהרות מן
 המס הפני עולים לשמוש אישי, וכן הפניות המגיעים אחרי גואט לארץ

בגבול זמן של שנה. מענין זה היתה הצעה להגביל את השחרור רק על
חפציה שהעולה מביא אותם מארץ יציאתו. כן הוצגה הבעיה אם אין
למצוא דרך לשחרר את העולים בשנה הראשונה לעלייתם ממש קניות וסותרות,
על-ידי קבלת מספר נקודות שיאפשרו להם לקנות מצרכיהם ראשוניים ללא
מס קניות. יתר ההצעות של ההטשלה נמצאות בתיקי החבריה.

י. רוקח:

אני רוצה לשאול את יושב-ראש ועדת
המשנה: א) - האם קבעתם עמדה לגבי
תוספת לרשויות המקומיות, דבר שהתקבל בפרינציפ על-ידי שר האוצר?
ב) - האם קבעתם את היחס בין דרגות וסוצי המס לבין האינדקס?

א. ציזלינג:

בוועדת המשנה דנו על עצם השיטה,
ועל ועדת הכספים לעשות את הסיווג.

אני רוצה לציין שהמס הוא בשיטה של
מחיר סיטונאי, כלומר במחיר האימפורט או הייצוג.

שר טנדלסון:

אני רוצה להוסיף הערות מספר לדין-
וחשבון המקיף של שר ציזלינג. אני רוצה
לציין שענין הבקורת והפיקוח על גבית המס היא נקודה מכריעה,
מכיון שמס זה הוא אחד המסים החשובים בגודלם, וגובים אותו בשלמות
מקסימלית. מס זה עלול עוד להכנס סכומים ניכרים למדינה. כבר
עכשיו, מתחילות אצאא הכנסות המס לעבור את אלה של המס.

אחרי כן רשמה רל.

ועדת הכספים - 22.1.52

לפני כן רשם בש.

דל.

אני מציע שנעבור לדיון לפי הקוים שהוצעו ע"י ועדת המשנה.

היו"ר י. גורדי:

אין כל קשר בין הסיוג והשחרור. כוונתנו הייתה כי לאחר שייקבע עיקרון הסיוג, נטפל בחומר.

א. ציזלינג:

חבר הכנסת ציזלינג הציע לנו כי נדון בקוים הכלליים של הצעתו, כלומר, מה הם הדברים שצריך לכלול אותם בסיוג, כיצד לחלק זאת, האם לשניים או לשלושה סוגים וכד'.

היו"ר י. גורדי:

גם אילו הייתה ועדת המשנה גומרת את עבודתה, צריכה הייתה הועדה להחליט קודם כל על העיקרון: אם יש שניים או שלושה סוגים, והייתה צריכה להחליט גם אם הממשלה או הכנסת קובעות את הסיוג. אם תחליט הועדה כי הממשלה חקבע את הסיוג, אין לנו צורך לטפל בכך כאן. רק אם הועדה תחליט לטפל בענין זה כאן, יהיה לכך מקום.

א. ציזלינג:

אני מציע שנקיים את הדיון. אין צורך לצלול לרשימה של מאות מצרכים כדי לקבוע אילו מצרכים יש לשחרר כליל מין המס. אם נקבל עקרונות, נבקש מ"ר מנדלסון להביא לנו הצעה מפורטת.

היו"ר י. גורדי:

אני מכחין בין החוק ובין הפרקטיקה היומיומית. בחוק צריכים להיות שני סוגים: מס קניות ומס מותרות, ללא סיוג של מס המותרות. אם המצרכים שיחול עליהם מס המותרות יחולקו לשניים או לשלושה סוגים, דבר זה קשור בשאלה שניה: מי יקבע את הסיוג, ועדת הכספים או הממשלה. לכן אני חושב כי אין אנחנו צריכים לעסוק בעצם בעית הסיוג. המרחק בין 7% ובין 100% או 75% הוא כה גדול, שאי-אפשר לקבוע משהו קבוע, ובודאי צריך יהיה לשנות את אשר נקבע מפעם לפעם. דבר זה ידרוש מאתנו ודאי עבודה מרובה, ואינני יודע אם אנחנו צריכים להיות להוטים לכך. אני גם חושב כי דבר זה הוא ענין מעשי-הנהלתי, ואינני חושב כי ועדה של הכנסת יכולה או צריכה לעסוק בכך.

ק. לונ:

ברצוני להדגיש כי על חברי הועדה להשיב על השאלה הפרימארית: האם מסכים ועדת הכספים כי חלק מן המס שנקרא עד עכשיו "מס מותרות" ייקרא מעתה "מס קניות".

היו"ר י. גורדי:

ק. לונ: אני מסכים להפרדה הזאת.

מבחינת החוק שייך הדבר הזה כולו לממשלה. ועדת הכספים יכולה לאשר או לדחות את החוק, אך אינה יכולה להתערב בפרטיו. אבל פה הכמות הופכת בנקל לאיכות. אם מציגים את השאלה הפרימארית: בעד או נגד הפרדת מס קניות ממס המותרות, הרי זה תלוי בפרטים של החוק.

מ. סנה:

כיום המצב הוא כזה: יש מסד-מותרות, שכל הארץ יודעת צי איננו רק ואיננו בעיקר מס מותרות, אלא הוא מס קניות. כך, בכל אופן, לדעתנו. אם תשתנה המהות האמיתית של המס הזה, נהיה מוכנים לקחת על עצמנו, יחד עם הממשלה, דבר מאוד בלתי-פופולארי: לקרוא לחלק מן המס מס-קניות. אבל זאת, בתנאי שרק לגבי מותרות מסש יוטל מס גבוה, אלגבי מצרכים אחרים יהיה שחרור גמור ולגבי מצרכים אחרים - מס גמור מאוד. אני צריך לדעת את החלוקה הזאת, כי יש חלוקה שאינה משביעה את רצוני ואת רצונו של הציבור כולו. אם הממשלה רוצה לשמור על הסמכות הנתונה לה לפי החוק ולא לחלק את סמכותה עם הועדה, אין היא יכולה לדרוש מן הועדה לחלק אתה את האחריות לדבר זה. אם הממשלה רוצה לחלק אתנו את האחריות לדבר זה, היא מוכרחה לחלק אתנו למעשה - לא על-ידי שינוי החוק - גם את הסמכות. לא תיתכן אחריות ללא סמכות.

מ. סנה: נדמה לי שיש אפשרות להגיע לדבר מוסכם על יסוד חלוקה אחרת בשיעורי מס אחרים, מבלי לפגוע באינטרס הפיסקאלי - בהכנסה הכוללת. אינני יכול לתת "קרט בלנש", לא משום שאיננו משתתפים בממשלה, אלא גם על יסוד הנסיון הקיים, המוכיח כי המגמה הסוציאלית שלי, ואני חושב - גם שלך, חבר הכנסת לוז - אינה באה בו לביטוי.

אני מבקש לראות את הצעותינו כשלימות, ורק כך נוכל להגיע לדבר מוסכם.

היו"ר י. גורני:

אני מבין כי לפי הצעת חבר הכנסת סנה, אם ירצה שר האוצר להעביר מצד מסוג אחד לשני, הוא יצטרך לפנות אל ועדת הכספים.

ח. אריאב: לדעתי צריכה ועדת הכספים לקבוע שיטת סוג וגם

לתת דסומינציה ידועה לסוגים. יש סוג שנדמה לי כי אין התנגדות לקרוא לו "מס קניות", בין אם הוא יוטל בגובה של 7% או של 10%. צריך לקבוע מה בכלל במס קניות כזה. לאחר זאת מתעוררת שאלה לכמה סוגים לחלק את מס המותרות. כדי להקל על הויכוח שלנו, מוטב לחלק את מס המותרות אפילו לשלושה סוגים: עד 15%, עד 35%, ועד המאכסימום כפי שנקבע. בתוך גבולות שלושה סוגים אלה, ניתן לממשלה אפשרות לדרג את המצרכים. אם אח"כ תמצא ועדת הכספים כי נעשתה שאיפה בדרוג, יתקנו זאת. אני מציע שמאכסימום המס שיוטל על מותרות, יהיה 75%.

ד. שרי:

בועדת המשנה היתה הסכמה על מס קניות. הויכוח היה אם יש להטילו בשעור של 7%, 7 1/2% או 10%. לאחר שאנחנו מוציאים מסט זה את מצרכי "לכל" ואת מצרכי המזון, אינני חושב ש-10% זה הרבה.

אשר למאכסימום, יש בין מצרכי הלוקסוס דברים שהם מותרות טובהקים. אינני רואה כל סיבה מדוע המס המוטל על מצרכים אלה לא יהיה 100%. אני מציע חלוקת מס המותרות והקניות לשלושה סוגים: מ-10%, מ-35% ו-100%.

אם אני מהסס אם ועדת הכספים צריכה להכנס לפרטי הסיוג, הרי זה מטעם פיסקאלי: מחשש של הברחה. אין סוגות. אנחנו חיים בתקופה של "הכל כשר".

היתה פה אפילציה מסוימת: כשמתפרסם בשם שר האוצר צו, מתחלקים חברי הכנסת לחברי קואליציה אשר צריכים להגיד "אמן" ולחברי האופוזיציה אשר צריכים להגיד "לא". אם כל חברי הועדה מסכימים כי צריך להבטיח את ההכנסה הזאת למדינה, ואם אין מאשהו הרוצה להפריע לקבלתה של ההכנסה על-ידי הכנסת מקל בגלגלים; אם כולנו מסכימים כי צריך להבטיח את המס ולמנוע הברחה, כי אז יכולים אנו להגיע לסידור כזה: אם כי הצו יתפרסם על-ידי הממשלה, צמו שהיה עד עכשיו, תתכנס ועדת הכספים או ועדת משנה שלה שנוע לפני פירסומו, ותבדוק את הפרטים. כל אשר תסכם הועדה - תקבל הממשלה. אם יש לנו מגמה משותפת ואם אנחנו מוכנים לשאת במשותף באחריות הזאת, נדמה לי כי דבר זה ניתן להיעשות.

י. רוקח:

הייתי רוצה לשמוע מד"ר מנדלסון לאיזה סכום רוצה הממשלה להגיע במס זה. אני מבין שבתקופה זו, תקופה של אינפלציה, עוברת הממשלה למסי עקיפין בעיקר.

מדוע אני חושב שצריכה להיות ביקורת ציבורית על הדבר הזה? המשרד יוצא תמיד מנקודת-מבט פיסקאלית בלבד. דרוש ריסון של המשרד על-ידי נבחרים. אינני מתכוון לכך שועדת הכספים תיכנס לכל פרטי הפרטים, אבל אני רוצה כי המס הזה לא יהיה בלתי-פופולארי; אני רוצה שהוא יעבור מסוננת ציבורית.

יש להבדיל באופן ברור בין מס קניות ומס מותרות. מס קניות צריך להיות נמוך ורחב. מס המותרות צריך להיות גבוה ומצומצם. הקו-המבדיל צריך להיות ברור.

י. רוקח:

לדעתי, צריכים להיות שלושה סוגים של מס מותרות. אף אני חושב שהמאכסימום ציך להיות בגבול של 75%. צריך להתרגל לכך. במקומות אחרים החדירו מס בגובה כזה במשך עשרות בשנים. אינני חושש כל כך מפני הברחה. אינני יודע אם האדמיניסטרציה שומרת סוד יותר מאשר הציבור.

אני מתנגד להנחות ושחרורים לפרטים, כי אין לדבר הזה גבול. יש לנהוג זהירות רבה בענין זה.

צריך להשאיר איזו שהיא רזרבה במאכסימום, למקרה שבכל זאת יוחלט בחיוב על ענין העיריות - ואני מקווה כי יוחלט על כך בחיוב. בענין זה ישנן שתי צורות: יש לצרף אחוז ידוע למס בשביל כל העיריות, ולחלק זאת לעיריות לפי מספר האוכלוסיה או כפי שימצאו לנכון. כמו כן, כדי לעזור לאוצר לביקורת וכדי למנוע הברחה, מוטב להוסיף אחוז קטן בקניות לקמעוני, ומס זה יעבור לעיריות. אני חושב שגם היום הם מרוויחים 30%, 40%, ואפילו אם הם מרוויחים 10% - זה הרבה. מס הקניות, למשל, אם יהיה 3% לאוצר ו-2% לעיריות, יגיע יחד ל-5%. המס צריך להיות שווה, ולא מודרג, ביחס לקניות. לא כן ביחס למותרות, אם כי גם כאן אינני בעד ריבוי דרגות.

א. הרצפלד:

לסדר: הזמנו את ד"ר לנדאו. עלינו לקבוע אם נדון או לא נדון היום בענין שלמענו הזמנו אותו.

היו"ר י. גורי:

לא נוכל לדון בכך היום. אני מצטער, אבל נהיה מוכרחים להזמין את ד"ר לנדאו לישיבתנו מחר.

א.ס. גינזבורסקי:

אני תמה על החלוקה לאופוזיציה וקואליציה, שנעשתה כאן. יש לאמר לשבחן של שר האוצר, של ד"ר מנדלסון ושל כל אלה אשר עסקו במס המותרות, שכל הימים עבדו בקואופרציה גמורה עם ועדת הכספים. לדעתי, הם עשו בכך שירות טוב לאוצר ולמדינה. כי אין זה ענין פיסקאלי בלבד; זה ענין ציבורי. לכן, אני מציע לקבל את הנוסח שקבעו היו"ר וסנה לגבי עבודתנו בענין זה.

לעצם הענין אני צריך עוד להתייעץ עם סיעתי. אך נראה לי כי הדרך שאנחנו עומדים ללכת בה אינה טובה, והיא פותחת פתח לדטורליזציה והברחה. אנחנו מכניסים אלפי אנשים למעגל של עוברי-עבירה. לא יתכן שצריך יהיה לשלם מס גם בעד החומר בשעת קנייתו וגם בעד התפירה או העבודה האחרת שעושים אח"כ בחומר.

ז. סוזיב:

אא* אני מבין כי הדיון על מס המותרות איננו דיון שבין קואליציה ואופוזיציה, אלא דיון לגופו של ענין. משום כך ארשה לעצמי לחלוק על דעת כמה חברים לסיעתי.

כולנו מסכימים כי יש להטיל מס נמוך על מצרכים חיוניים ומס גבוה - על מצרכים בלתי חיוניים. אבל זה עדין איננו מספיק. אני חושב כי מס גבוה מאוד מסוכן מכמה וכמה בחינות. אנחנו מעוניינים להבחין בין לוקסוס ובין מצרכים חיוניים, אך אין לנו בארץ הרבה דברי לוקסוס, שאפשר יהיה לגבות מהם סכומי מס ניכרים. מרבית לדבר אצלנו על הצורך להטיל מס גבוה על פרוות וקלפים. הייתי רוצה לשאול כמה מליונים גבו מס על פרוות וקלפים? ההכנסה העיקרית באה ממצרכים חיוניים. ומדוע לקבוע 75% כשאפשר לקבוע 100% או 200%? ההכנסה לא תגדל מכך. אם המטרה היא פיסקאלית בעד, אפשר להגדיל את המס, אבל לאן נגיע באיפולאציה?

יש כאן גם שיקולים פרקטיים: לא מספיק להחליט כי מצרך מסויים הוא לוקסוס ושכדאי להטיל עליו מס גבוה. מר מנדלסון יטעים אתי כי הטלת מס גבוה על שעובים, או מס גבוה על שעובים, אינה כדאית, מפני שבאופן פרופורציונאלי להגדלת המס, תגדל גם ההברחה, או חקטן הקניה. לכן אני מזהיר מפני מס מותרות גבוה מדי. אני מתנגד גם למס קניות נמוך אא* על רוב המצרכים, שפירושו למעשה מס-מחזור. מדינתנו, משקנו והחבויות שלנו עוד לא הגיעו לשלב כזה שאפשר לתהאג מס כזה. אין זה מעשי אצלנו.

יש גבול מסויים למס, שממנו והלאה אנשים יתחילו לחפש דרכים כדי לט לאלה עיניהם. מס העיריות יגיע לזה.

ז. סוזייב:

יתכן כי יהיה זה מתקבל על הדעת. אבל אם יכניס בושימה זו גם מצרכים די חיוניים - ואני חושב שיצטרך לעשות זאת, מפני שאין אצלנו הרבה מצרכי לוקסוס, - תהיה הברחה והאוצר לא יצליח לגבות את הסכום שהוא מתכוון לגבות.

אני מתנגד להצעתו של ראש סיעת בדבר תוספת מס לעיריות ולמועצות המקומיות. צריך להיות אחוז מסויים, קבוע, והמטשלה צריכה לסדר את חשבונותיה עם הרשויות המקומיות. לא יתכן שהמס יהיה מורכב מחלקים: חלק למטשלה וחלק לרשויות המקומיות.

ש. דיין:

אני לוקח בחשבון קודם כל את מסכום שהאוצר מקווה לקבל מהמס הזה, ואני מאשר אותו מראש. כיון שכולנו מסכימים להוצאות של השירותים בתקציב ההוצאות, עלינו לדאוג להכנסות. אין להנמיך את המס, מבלי להתחשב בתוצאות.

לא אנחנו צריכים לקבוע את הסוגים ששונים. אין אנחנו בקיאים בכך.

אינני מקבל מאכסימום של 75%.

אינני מקבל את ההצעה להכניס גם לענין זה את העיריות. תדאגנה העיריות לעצמן.

הייתי רוצה לשחרר ממס מצרכים חיוניים להמונים. אבל כאן אני חייב לשאול את המומחים כי דבר זה אפשרי, מבלי לפגוע בהכנסה הכוללת של המס, אלא על חשבון העלאת המס על מצרכים בלתי חיוניים. הייתי רוצה שבגדי עבודה, עפרון ומחברת לילד בבית-הספר, ציוד ראשון לעולה, מזרון ומיטה - דברים חיוניים ביותר - לא יוטל עליהם כל מס. לעומת זאת, אני מוכן להטיל 200% על דברי לוקסוס.

ה. פרדר:

אני מוכן להסכים עם כל דברי סוזייב, אלא שהמקום בהם נאטרו הדברים אינו מתאים. אין דברים אלה מתאימים לישראל. אפשר לנמק את דבריו באופן תיאורטי, אבל מצבנו הוא כזה שאנחנו חייבים לדאוג לכיסוי הוצאותינו. מתוך כך אני בעד מס קניות. היום, בתקופה של אינפלציה, אני מוכן להגביל את מס הקניות עד ל-5%.

אני בדעה שאסור לעלות על מאכסימום של 75%, מפני שעליה על שיעור זה תביא לכך שיחפשו דרכים לא לשלם את המס.

אני תומך בתוספת בשביל העיריות, לפי שיטה של חלוקה פנימית. אנחנו עומדים בפני בעיה שאין לה פתרון, בעית מסי העיריות, ואני מעדיף למצוא מסגרת מסודרת בענין זה.

ט. קלמר:

יש דרך ארוכה שהיא קצרה, ויש דרך קצרה שהיא ארוכה. יש מס גבוה שלא יביא להכנסה גדולה, ויש מס נמוך שיביא להכנסה גדולה. מס גבוה מדי, או שיעצור את הקניות או שיביא להברחה. אם גוזרים גזירה, יש לדאוג לכך שאפשר יהיה לקיים אותה. לכן אני חושב שמאכסימום המס צריך להיות 75%. לו אפשר היה, הייתי מסכים גם להקטין את המאכסימום הזה.

אני חושב שעצם הענין של מס קניות יתקבל בציבור מתוך הבנה.

כמר רוקח, סבור אף אני שיש צורך להקים ועדה מצומצמת ליד המשרדים השונים, בקשר עם קביעת הדירוג הזה.

נקשר למס על בעלי-המלאכה, עלינו להכניס תיקון: אם אדם נותן לחייט בד לתפור ויכול להוכיח כי שילם את מס המותרות עבור הבד, יש לפטור אותו מן המס. בתוספת זאת אני מסכים כי יש לגבות את המס מבעלי המלאכה.

אני מתנגד לכך שבתוך מס המותרות נטיל על האזרח מס נוסף לעיריות. אין להטיל על האזרח מסי-עקיפין נוספים.

א. ציזולינג:

אני מחווה דעתי בעד צירוף חלק מן המס הזה לטובת העיריות, כשם שאני תומך בכך שחלק ממס ההכנסה יהיה בשביל העיריות, יחד עם המועצות המקומיות והאיזוריות. מקורות ההכנסה הגדולים והקבועים ביותר של המדינה הם מס ההכנסה והמס הנידון, ומוצדק שהעיריות יקבלו חלק ממנו. דבר זה יקמץ גם בהוצאות כלליות לציבור. זוהי שיטה מרוכזת. אני יודע את החשש של הברחה כשהמס גבוה מדי, אבל ריבוי של מסים גורם לפרוצדורה מסובכת ולהוצאות יחד גדולות. לדעתי, צריכה ההכנסה הזאת להחלק לאיזוריות ולרשויות המקומיות לפי מספר התושבים בכל אחד מאיזורי הארץ.

אני מתנגד למניית מס על-ידי החנווניים לא מבחינה עקרונית אלא בגלל המציאות בה אנחנו נתונים. אני מתנגד לכך בשלב זה.

בענין הסיווג, הסכמתנו לשיטה זאת מתבנית בקבלת הצעתנו בענין זה. אם אנחנו בעד זה, הרי זה משום שאנחנו מכירים בצרכי המדינה ומעוניינים להכניס כאן שיטה. זה תלוי בבטחון שתהיה לנו השפעה על השיקול הסוציאלי. אם המס עולה למדרגה כה גבוהה ומקיף המוניים, אי-אפשר להסתפק בכך שבכנסת נוהליט אם להפריד או לא להפריד את הכנסתה של האשה העובדת מהכנסתו של בעלה, או עם גובה הנזכריים. המס הזה ישפיע על כיסו של הצרכן הרבה יותר מאשר ההפרשים במס ההכנסה. לא יתכן שלועדת הכספים לא תהיה השפעה בענין זה. אני מתכוון לסיווג ולא לדירוג, נבענין זה אני רוצה לאמר לשרי וללוז: גם אם שיטה זאת ניתנת לשינוי, הרי לפחות הסיווג צריך להיות יציב, והשינוי נעשה אחת לשנים. לכן, דבריהם היו לא רק מוגזמים, אלא חסרי כל שחר. למעשה, יבואו שינויים רציניים רק כאשר יחול שינוי ביבוא או בייצוא וכד'. משום כך אין יסוד לדבר על הברחה. עוסק בענין זה מנגנון פקידותי גדול מאוד. ויתור על הדבר הזה, בשבילי פירושו ויתור על העיקרון.

אינני מתנגד לוועדה ציבורית נוספת, שבה יתייעץ שר האוצר בעניני הדירוג, אבל זה ענין אחר לגמרי. אתמוך בהקמת ועדה ציבורית כזאת, אבל בשבילי אין זה תנאי. תנאי תמיכתי בחוק היא זכותה של ועדת הכספים לקבוע את הסיווג באופן חד פעמי.

אני מציע שמס קניות יהיה עד 7%. מר רוקח הציע 5%. יש מי שמציע 10%. אני התנגד ל-10%. כשאני מציע 7%, אני לוקח בחשבון סוג אחד של מצרכים שיהיה חופשי מכל מס קניות, ואני מניין שאם נקבע כי מס הקניות יהיה בגובה של 7%, תהיה לנו אפשרות לדחייב את הסוג הזה של מצרכים משוחררים לגמרי ממס. אני חושש שאם נקבע את מס הקניות בשיעור של 5%, הוא יהיה מוטל על הכל. בכל אופן, אם תחליט הוועדה 5% - נקבל זאת. אין זה בשבילנו בבחינת תנאי. ל-10% אנחנו מתנגדים, וזה בבחינת תנאי, מפני שזה כבר יותר מדי וזה הופך את המס למס מותרות.

אני בעד שני סוגים נוספים: 35% ומעלה ו-75% ומעלה.

בנוגע למאכטימום, אין אנחנו מציעים 100%. גם לא נחליט על כך פה. את הדירוג תקבע הממשלה, מתוך שיקולים פיסקאליים, שיהיו מכוונים, ודאי, גם למניעת בזבז דוויזים. על חברי הוועדה לקחת בחשבון כי ישנם מצרכים שאי-אפשר להבריחם. אם נחליט להטיל מס של 100% על מכונית-פרטית, אי-אפשר יהיה להבריחה. המדינה תקבל את ה-100%, ועל ידי כך נגביל גם את יבוא לוקסוס. אינני מציע שנטיל דוקא 100%, אבל צריך לקחת בחשבון שיסנם דברים שאפשר להטיל עליהם 100% מבלי לחשוש מהברחה. אפשר ללקח למקור - וכולנו בעד הטלת המס על המקור. יהיה כאן גם חשבון פיסקאלי וגם השפעה על הברחת דוויזים. מתוך כך, יתכן שיש להטיל מס נמוך יותר על שעונים, בהתחשב עם אפשרות הברחה.

גם השיטה שאנחנו מציעים היום, נראה לי כי היא יכולה אאצ לספק את הצד האדמיניסטרטיבי. אין לממשלה יסוד להתנגד לשיטת הסיווג, כשם שאין לה יסוד להתנגד להנחות במס ההכנסה, כשאנחנו דנים בפרטי המס. אני סבור כי אין גם יסוד לשיקולים שהביא אצ חבר הכנסת שרי וחבר הכנסת דיין, שציינו כי קל יותר לגבות את המס מלמטה, ממצרכים רבים. אין זה נכון. כשלוקחים את המס מלמטה, באים ותובעים למחרת מחיר אחר לירקות וכו'. לכן צריך להביט על השיטה הזאת כעל דבר שלם.

היו"ר י. גחל:

גם בזמנים נורמאליים, כשהמטבע יציב, אין לבנות את הכנסותיהן של המדינה והרשויות המקומיות על מס אחד, הנראה צודק ביותר - מס ההכנסה. מוכרחים להיזקק גם למסים אחרים. דבר זה נכון פי כמה כשהמטבע אינו יציב. גם בזמנים נורמאליים אין זאת הלכה פטוקה שמש ישיר הוא תמיד פרוגרסיבי ומס עקיף הוא תמיד ריאקציוני. דבר זה, על אחת כמה וכמה הוא נכון כשאין יציבות במטבע. אלא אבל שוב, הכל תלוי כיצד מטילים את מסי ההכנסה וכיצד מטילים את מסי העקיפין.

בכל שיטת מסים, וביחוד בטוגים מסויימים של מסים, חשוב מאוד המגע עם הציבור, לפני שמחליטים על הטלת המס. יש צורך בועדות ציבוריות ומועצות ציבוריות. ביחס למס זה, אני חושב שועדת הכספים צריכה לשמש בתפקיד של ועדה ציבורית. חברי ועדת הכספים צריכים לבוא כמגע עם הציבור שהם יותר קרובים לו, ולמסור את דעת אותו ציבור בועדת הכספים.

מכאן אני מגיע לחמיכתי בהצעה שהסיוג ייעשה בקוים רחבים מאוד בועדת הכספים. אינני מציע כל נוסח, אלא עיקרון: יש לשתף את ועדת הכספים בקביעת הסיוג בקוים הרחבים.

לדעתי, השיטה הכוללת בענין זה את העיריות היא לטובת העניין. עדין אינני קובע עמדה ביחס להצעתו של מר רוקח, לקבוע לעיריות 2% בנפרד; אני רוצה לשקול זאת. אבל בדרך כלל אני בעד השיטה הזאת.

מאכטימום יותר גבוה מאפשר בנין יותר צודק של שלבי הסולם. כמובן, אין להעלות את המס בצורה הפוגעת בצד הפיסקאלי. יתכן שבקצה הפירמידה יש להעמיד דק שלושה מצרכים, אבל לגביהם יהיה המס נכון וצודק, ולגבי מצרכים כאלה אין חשש שיחדלו לקנותם. מי שיש לו כסף וירצה לקנות את המצרכים האלה, יקנה אותם בין שהמס יהיה 75% או 100%. (יש חוק טבעי: אם מנהיגים את המס הגבוה לגבי שלושה מצרכים, כעבור כמה זמן יש לפתע פתאום רשימה של שלושים מצרכים). יש חוק שני: אם אין מגביהים את חוד הפירמידה, אי-אפשר להרחיב את בסיסה. ככל שאתה מגביה את החוד, אתה יכולה להרחיב את הבסיס וגם לכנות באופן יותר צודק את החלקים השונים של הפירמידה.

אני רוצה לסכם את הנקודות שהועלו בדיון זה:

1. אם לקבוע מס קניות נפרד/ ומס מותרות נפרד, ומאכטימום לכלל מס.
2. אם להטיל או לא להטיל מס על חומר שמוסרים לבעלי-מלאכה;
3. אם מקימים ועדת ציבורית אם לאו, או שוועדת הכספים תשמש גם כוועדה ציבורית.
4. מה גודל סמכותה של ועדת כספים בענין זה.
5. בעיית הפרשה לעיריות, הכוללת שלוש שאלות: אם בכלל מחייבים הפרשה לעיריות; אם מקימים קרן ארצית אשר מכניסים לתוכה את הכל ללא יוצא מן הכלל; או אם מעבירים חלק לקרן הארצית וחלק לכל עירייה ועירייה; ואם מאגמים מטילים מס קניות נפרד, נוסף, לטובת העיריות.
6. אם קובעים שנים או שלושה סוגים בתחומי 75% או 100%.

באופן מיוחד עומדות בפנינו שאלת השחרורים

ושאלת הפיקוח.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה כי לפני כשלושה שבועות, כשר האוצר הביא לפנינו את השאלה, הוא ציין כי העניין דחוף מאחר שעליו לבנות את המס תקציב השנה הבאה לפני הסכום המשוער שיתקבל מן המס הזה. אני מציע שלאחר שמיעת ד"ר מנדלסון, נסכם את השאלות הכלליות, ואז יוכל משרד האוצר להכין לנו את ההצעות הקונקרטיות.

י. רוקח:

האם לוקחים בחשבון קונטולידציה של תשלומים על מצרכים מסויימים? ישנם מצרכים המופיעים בצורות שונות, ולא יתכן שיוטל עליהם המס כמה פעמים.

עד עכשיו דובר על אחוז המס במקור. מה המרחק בין המקור - הנמצא בנמל חיפה - ובין הקונטולידציה? במצרכים שונים המרחק הזה מתבטא באחוזים שונים. בסחורות שונות יתכן ש-70% במקור פירושו 200% כשהסחורה מגיעה לצרכן.

ז. סוזיב:

כרגע נהוג במסחר הקמעוני, כשמשלמים מס מותרות

ז. סוזייב:

אם מתכוונים להעלות את מס המותרות מ-75% ל-100%, תתעורר שאלה שהקמעוני, בקנותו את הסחורה מהסיטונאי, יצטרך לשלם לו כפליים, אבל את הרווח שיקבל ממכירת הסחורה, יקבל רק על לירה אחת מתוך שתיים שנתן לסיטונאי בקנותו את הסחורה. הייתי רוצה לשמוע את דעתו של מר מנדלסון בענין זה.

ק. לוז: בקשר עם הטלת מס על עבודות בתי המלאכה, ברצוני לשאול מדוע מטילים על טכסטיל מס בגובה של 25%, ואילו על לבוש - 20%.

בוועדת המשנה עלתה מחשבה שמא מוטב שלא לקבוע כלל את המכסימום למס המותרות, באשר ממילא אין כוונה להמחיש מיד את מכסימום המס בגובה של 100%, ואצם ההודעה על מכסימום כזה, יש לה אפא אפקט בלתי רצוי.

ה' מנדלסון: לשאלותיו של מר רוקח: אחת הטעלות של המס הזה היא בכך שהמס הוא מס של קונסולידיציה. כלומר, קובעים את המס פעם אחת, במקור או בשלב ידוע. אלא שיש כאן בעיה של מסי יתר ודברים אחרים.

המרחק מן הנמל עד הצרכן הוא, בעצם, קצב האינפלציה. האיש משלם את המס או בשעת היבוא, או בשעת מכירת הסחורה לקמעונאי, או שיש בתי-מסחר שהם יבואנים, סיטונאים ובתי-מסחר כאחד, ולעתים משלמים את המס אפילו בשעת המכירה האחרונה. בכל אופן, אין כל-כפילות. בכל זאת, היום אני מתנגד להחלט למס-מחזור. מובן מאליו שבתקופה של אינפלציה גוברים על ידי כן-פחות ממה שאפשר היה לגבות על ידי מס מחזור, ופירוש הדבר שהעול איננו כה כבד.

בנוגע לסיוג, אין כל התנגדות מצדי לקבועת הקווים הרחבים של הסיוג בוועדת הכספים, וביחוד לקביעת הסלקציה השלילית, כלומר, קביעת המצרכים שעליהם לא יחול המס: לחם ומזונות עמפיים אחרים. דבר זה יהיה קל בסיוג הנגטיבי, וחידוש קצת קמישות, כי דבר זה יהיה דלטיבי במשטר הצנע שלבו.

אינני חושש מפני ועדה או מועצה ציבורית, אך מוכרחים להיות זהירים ולא להוסף על בזבוז הכסף ועל הנזק הגדול לאנשים הקטנים הקונים בגלל בהלה ושמועות.

אף על פי שהסיוג והדרוג צריכים להיות סוציאליים בהחלט, הרי בשלב הנוכחי לא יהיו מצרכים רבים שנוכל לגבות עליהם מס של 75% או של 100%. רצוי עד כמה שאפשר למנוע יצירת רושם שנוסף לידידת ערך המטבע יש גם מגמה להעלות את המחירים על ידי מס גבוה.

מה שנוגע לדרוג, לשם גביית המס קל יותר אם אין ריבוי של שיעורי מס.

אינני רוצה להביע דעה ביחס להצעה של מועצה מייצעת. אני רוצה רק להעיר כי בכל פעולותינו אנחנו מחפשים שיתוף פעולה עם הארגונים הכלכליים, מכיון שאחדת אין אנחנו יכולים לעבוד. בארצות שבהן ישנן ועדת כאלה, הן בעצם בעיקר ועדות של אינטרפרטציה, כלומר, הן קובעות אם מצדן זה או אחר ייכלל בסוג זה או אחר.

אינני יכול לענות כמה צריך להכניס המס הזה. דבר זה תלוי במגמות ובקווים הרחבים של הסיוג שתקבע הוועדה. קפיצות ענקיות לא תהיינה, אם נגיע לסטביליזציה. אם מדברים על ריבוי ההכנסות, הרי אנחנו יודעים שחלק מריבוי זה לא בא כתוצאה מהגברת הגבייה או הגדלת ההכנסות, אלא כתוצאה של האינפלציה. בכלי בית וכמצרכים חיוניים אחרים נצטרך להוריד את המס מ-25% ל-7%-5%, ועל ידי כך לעצור במקצת את קצב ההתייקרות. יתכן שאפשר יהיה להגיע להכנסה שתעלה ב-5 מיליון ל"י לשנה על ההכנסה הנוכחית, ואולי אפילו בסכום יותר גדול. הדבר תלוי בהיקף המצרכים שהיום מוטל עליהם מס מותרות ושיועברו למסגרת של מס קניות.

היו"ר י. גורי: הייתי מבקש את ד"ר מנדלסון להסביר לנו בישיבתנו מחר כיצד הוא גורס את המונח "מגמות סיוג".